

ANDEN JULEDAG D. 26.12.2022 v. Gitte Buch-Hansen

SALMEVALG:

- INDGANGSSALME. 123: Her kommer, Jesus, dine små
Mel.: J.A.P. Schulz 1786
- SALME MELLEMLÆSNINGER. 128: Søde Jesus, jule-fyrste
Mel.: Johann Schop 1642
- SALME FØR PRÆDIKENEN. 129: Julebudet til dem, der bygge
Mel.: J.P.E. Hartmann 1890
- SALME EFTER PRÆDIKENEN. 125: Mit hjerte altid vanker
Mel.: Carl Nielsen 1914
- SALME EFTER NADVEREN. 457: Du, som gik foran os
Mel.: Asger Pedersen 1978
- UDGANGSSALME. 130: Fredløs er freden, hvor menneskets veje
Mel.: Henrik Fibiger Nørfelt 1978

LÆSNINGER

Denne hellige lektie skrives i Apostlenes Gerninger: Fuld af nåde og kraft gjorde Stefanus store undere og tegn blandt folket. Da trådte der nogle frem af dem fra den synagoge, der hed De Frigivnes, Kyrenæernes og Alexandrinernes Synagoge, og nogle fra Kilikien og provinsen Asien, og de kom i diskussion med Stefanus. De kunne dog ikke modstå den visdom og ånd, som han talte med. Så fik de i al hemmelighed nogle mænd til at sige: »Vi har hørt ham tale spottende om Moses og Gud.« De ophidsede folket og de ældste og de skriftkloge og kastede sig over ham, slæbte ham med og førte ham for Rådet, og de stillede med falske vidner, som sagde: »Denne mand taler ustandselig imod dette hellige sted og imod loven. Vi har nemlig hørt ham sige: Denne Jesus fra Nazaret vil bryde dette sted ned og forandre de skikke, som Moses har overleveret os.« Da de hørte dette, blev de ramt i deres hjerter og skar tænder imod ham. Men fuld af Helligånden stirrede Stefanus mod himlene, og han så Guds herlighed og Jesus stående ved Guds højre side. Og han sagde: »Nu ser jeg himlen åben og Menneskesønnen stå ved Guds højre side.« Da skreg de højt, holdt sig for ørerne og fór alle som én løs på ham. De drev ham uden for byen og begyndte at stene ham. Vidnerne lagde deres kapper ved fødderne af en ung mand, der hed Saulus. Så stenede de Stefanus, mens han bad: »Herre Jesus, tag imod min ånd!« Han faldt på knæ og råbte med høj røst: »Herre, tilregn dem ikke denne synd!« Og da han havde sagt dette, sov han hen.

[Apostlenes Gerninger 6,8-14 ; Apostlenes Gerninger 7,54-60](#)

Dette hellige evangelium skriver evangelisten Matthæus: Jesus sagde: »Derfor, se, jeg sender profeter og vise og skriftkloge til jer; nogle af dem vil I slå ihjel og korsfæste, andre vil I piske i jeres synagoger og forfølge fra by til by. For over jer må alt det retfærdige blod komme, der er udgydt på jorden, lige fra den retfærdige Abels blod til blodet af Zakarias, Barakias' søn,

som I dræbte mellem templet og alteret. Sandelig siger jeg jer: Det skal alt sammen komme over denne slægt. Jerusalem, Jerusalem! du, som slår profeterne ihjel og stener dem, der er sendt til dig. Hvor ofte ville jeg ikke samle dine børn, som en høne samler sine kyllinger under vingerne, men I ville ikke. Se, jeres hus bliver overladt til jer selv, øde og tomt. For jeg siger jer: Fra nu af skal I ikke se mig, før I siger: Velsignet være han, som kommer, i Herrens navn!«

[Matthæusevangeliet 23,34-39](#)

PRÆDIKENEN

1. KIRKEÅRETS UTIDIGHED

Midt i denne søde juletid, hvor vi med Brorsons ord skulle os så ret fornøje ... der kommer Anden Juledag med læsninger om vold og stening og om byer, der skal lægges øde. Som om vi ikke har nok af den slags i medierne i forvejen, der kan ødelægge den gode stemning?!

Abrupt afløses juletidens snehvide liturgiske farve af den blodrøde Anden Juledag, hvor farven i kirkeårets cyklus alene deles med pinsedagene. Det er Helligåndens farve: *rødt* for den ånd, der som tunger af ild satte sig på de disciple, der – iflg. fortællingen om *Apostlenes Gerninger* – havde fået besked om at blive i Jerusalem og vente på kraften fra det høje. Den kraft, som skulle være startskuddet til, at deres mission nu måtte tage sin begyndelse. Nu skulle de i gang med at aflægge VIDNESBYRD om alt det, de havde oplevet: Jesu forkyndelse om gudsriget, der skulle komme, hans brutale død på korset og – vigtigst – hans mirakuløse opstandelse. Den *røde* farve markerer også missionens tid – dvs. VIDNESBYRDETS tid.

Hvad de ikke vidste, var, at drivkraften i denne mission ville blive jødernes fortsatte afvisning af disciplenes VIDNESBYRD. Steningen af Stefanus, som tvinger de Kristus-troende jøder til at forlade Jerusalem, sætter denne bevægelse i gang. *Apostlenes Gerninger* begynder i Jerusalem og slutter ved verdens ende: i imperiets by, i Rom, hvor den der fængslede Paulus uigenkaldeligt dømmes jøderne ud af frelsen. Alt sammen igen iflg. værket om *Apostlenes Gerninger*.

Sankt Stefans dag – ja, hele Første Tekstrække, som vi nu læser fra – er ældre end den julekalender, vi i dag lægger vores højtidsfejring tilrette efter. I over 1500 år har Anden Juledag været dagen, hvor kirken mindes sine martyrer: de personer, der op gennem historien er blevet slået ihjel som følge af deres bekendelse til den kristne tro. Den *røde* farve markerer således, at VIDNESBYRDET ofte har været forbundet med blod.

Ordet 'martyr' stammer fra den græske verbum μαρτυρέω, som netop betyder: at give VIDNESBYRD eller at aflægge en bekendelse. I udgangspunktet har begrebet altså intet med døden at gøre. Men i dette årtusinde, især efter 9/11, er idéen om martyriet blevet forbundet med islamisk terrorisme, og martyren er blevet en hellige kriger, der for sin indsats i den lige så hellige krig forventer en paradisisk drømmetilværelse i belønning. Martyren er i bogstavelig forstand blevet et løsgående missil. Han – og mere sjældent: hun – aflægger et morbidity VIDNESBYRD, hvor de, som det så dramatisk hedder i Kingos salme: bekender deres tro med "mundens fuld af blod". Og ikke bare deres eget blod ofrer de, men også blodet fra dem, de tager med sig i deres såkaldte martyrium.

At Sankt Stefans dag falder midt i juletiden, er en UTIDIGHED, som kan minde os om den UTIDIGHED, som kristendommen med sit kritiske blik på alle former for magtmisbrug altid har været – inkl. fejringen af martyriet.

2. GOOD NEWS versus FAKE NEWS

Når man som professionel bibelfortolker kigger på teksterne til dagens læsninger, er det slående, hvordan skriften er blevet redigeret, så bibelteksterne i omfang og tematik kunne passe ind i kirkeårets tekstrække. Det er helt parallelt med den måde, hvorpå dagens journalister kan ændre den mening, der i et interview er blevet givet udtryk for, ved at udelade den kontekst, som et – OK: måske lidt skarpt formuleret – udsagn skulle forstås i. Sansen for retorisk manipulation har heller ikke været forfatterne bag første tekstrække fremmed.

Det samme gælder Bibelen som bog. Blot har vi en eufemisme for dette: Vi taler om 'den genskrevne Bibel'. De forskellige evangelister har haft deres særlige ærinde, hvor de historiske *facts* og overleverede traditioner er blevet indskrevet i stadig nye fortællinger. På en måde minder evangelierne om historie-konceptet i programmet: *Kampen om historien*, som gennem 2022 er blevet sendt på P1. I udsendelserne demonstrerer historikeren Adam Holm, hvordan signifikante begivenheder fra *fortiden* altid vinkles, så de bliver et indspil i en *nutidig* dagsorden med henblik på at forme *fremtiden*. Ligesom historien altid må fortælles på ny, har evangelisterne også måttet udlægge den kristne tro – altså VIDNESBYRDET – på ny og tidssvarende vis.

Men selv inden for denne fleksible tilgang til historiefortællingen er jeg tæt på, at måtte betegne Første Tekstrækkes snit af dagens læsninger som en måde at lave FAKE NEWS ud af GOOD NEWS. En så skarp anklage kræver selvfølgelig en forklaring. Lad os først kigge på lektien fra *Apostlenes Gerninger*.

Det er ikke fordi, den kirkelige tradition forsøger at skjule, at der er tale om en redigeret tekst. Man kan bare slå op bagerst i salmebogen, hvor kirkeårets tekster er at læse og der se, at dagen læsning er stykket sammen af den narrative ramme omkring Stefanus' tale – i øvrigt: den længste tale i *hele* Det Nye Testamente. Men selve talen er redigeret ud, så det for os lyder som om, at jøderne fra De Frigivnes (nok frigivne slavers) og Kyrænæernes og Alexandrinernes Synagoge reagerer på afsløringen af eget falske vidnesbyrd. Men det, som de i virkeligheden skærer tænder af, er Stefanus' udlægning af israelitternes historie, sådan som den er fortalt i Det Gamle Testamente. I sin tale giver Stefanus denne historie en helt særlig vinkling, der fremhæver israelitternes genkomne ulydighed mod deres gud, Jahve, og hans lov – samt deres notoriske tilbøjelighed til at geråde ud i afgudsdyrkelse, hvad enten de danser om en guldkalv, dyrker fremmede guder som Molok eller forguder stjernebillederne. Den selvironi og selvkritik, der er rygraden i jødernes bibel – altså: Det Gamle Testamente – har været *gefundenes Fressen* for en sådan vinkling. Talens credo er Stefanus' beskyldning af jøderne for at være 'Den Retfærdiges' forrædere – altså Judas'er – og endnu værre: hans mordere. Det er denne udlægning af den fælles historie, som udløser steningen af Stefanus.

Men dette er og bliver en FAKE version af historien, fordi det var den romerske besættelsesmagt, der – *historisk* set – både dømte Jesus og eksekverede dommen. Alene romerne havde

mandat til dette, og metoden, der anvendtes – nemlig: korsfæstelsen – var den romerske måde, hvorpå man henrettede oprørske slaver og politiske uromagere.

Når det gælder den anden læsning – altså: evangelie-teksten, som stammer fra Matthæusevangeliet – får vi alene konklusionen på en ligeledes meget lang tale, hvor evangelisten, som skriver hele tre generationer efter korsfæstelsen, har benyttet Jesus til at angribe sin egen tids farisæere. Først kritiseres farisæerne for deres hykleri: De lever ikke selv op til de lovbud, som de pålægger andre. I stedet blærer de sig af deres fromhed med de bredde bederemme, som de vikler om armene, og lange blå-hvide tzizit-kvaster, de syr i deres kapper. Det være, hvad det er. *Værre* er det, når Jesus – dvs. Matthæus – beskylder de farisæere, som ellers var kendt for at gå op i de *rituelle* renhedsregler, for at besudle Guds bolig med den form for urenhed, der stammer fra at have tilsidesat lovens *moralisk-etiske* bud. *Værst* bliver det, da farisæerne får ansvaret for den urenhed, der skyldes forfædrenes forfølgelser af Gud-Herrens profeter. En skyld, der – som Matthæus' Jesus profeterer – vil kulminere med hans død. Resultatet er, at templet i Jerusalem vil være så forurennet af alt det uskyldige blod, der har flydt, at Gud-Herren må forlade det. Ifølge Matthæus sker dette i det øjeblik, hvor Jesus udånder på korset, og forhængt i templet ind til det allerhelligste flænges fra top til bund. Som et gudsforladt tempel – en tom skal – kan det ødelægges af den romerske besættelsesmagt. Hvad der faktisk skete i år 70. Også den katastrofe får farisæerne skylden for hos Matthæus.

3. KIRKENS FØDSEL SOM EN JØDISK SEKT

For de nyttestamentlige forfattere har denne ansvarsforskydning fra den romerske besættelsesmagt til farisæerne primært handlet om at profilere sig religiøst og politisk i forhold til den gruppe, som den messianske, kristustroende menighed historisk set udsprang af: nemlig, farisæismen og dennes synagoger. Klimaet omkring synagogerne har nok mindet om de stridigheder, som i dag kan karakterisere ydre fløje i det politiske spektrum med deres *fifty shades of green* – eller blå. Når man skal profilere sig i forhold til et særligt, men talmæssigt set også begrænset segment af befolkningen, har nuancerne en tilbøjelighed til at vokse til sort-hvide modsætninger, mens de store forskellene i forhold til de virkelige modstandere ignoreres.

Det Nye Testamente med de skrifter, der er forfattet i en periode, der strækker sig over næsten 100 år – dvs. fra omk. år 50 til år 140, er samlet set et VIDNESBYRD om udvikling af kirken fra en jødisk sekt til en selvstændig religion. De hårde beskyldninger mod jøderne starter i den periode, hvor de kristustroende synagoger begynder at frigøre sig fra moderreligionen: altså omkring år 90, hvor Matthæus skriver sit evangelium. Siden udvikler det sig til en veritabel arvestrid om retten til at være Guds udvalgte folk. Kun de tidligste skrifter – Paulus, som skriver ca. én generation efter Jesu død, og Markus, der forfatter sit evangelium i forbindelse med templets fald i år 70 – går fri. Men denne i bund og grund identitetspolitisk motiverede placering af skylden for Jesu død hos jøderne har haft fatale historiske konsekvenser. Med ”falske tungers slangebrotte” er jøderne blevet ”belyvet” et ansvar for Jesu død, som de historisk set ikke har haft.

I løbet af imponerende kort tid, allerede i begyndelsen af det 4. århundrede, får kristendomen momentum og bliver det romerske imperiums officielle religion. Det er på det tidspunkt, at vi hos kirkefædrene – altså, de kristne teologer – møder talen om det helt særlige VIDNESBYRD

om guds vrede, som det jødiske folk ufrivilligt må bære. Biskoppen Augustin fra Hippo – dvs. vor tids Tunesien – taler om, at jøderne i deres landflygtighed bærer Kains skæbne. Men som Gud ved tidernes begyndelse satte et mærke på Kain, der skulle beskytte ham mod at blive slået ihjel, skal også jøderne skånes: ”Spred dem” sagde Augustin, ”men slå dem ikke ihjel”. Dette ufrivillige VIDNESBYRD om Guds vrede har med tiden bl.a. omfattet påbud om at bære en synlig Davidsstjerne som en form for Kainsmærke og forvisningen til særlige ghettoområder. Stefanus’ sidste bøn: ”Herre, tilregn dem ikke denne synd”, er ikke blevet hørt, men har i stedet fungeret som en fortsat anklage, der har legitimeret de gentagne pogromer.

Kristendommen blev til i blod og forfølgelser, men ”Jesus, dine små” har fortsat i samme spor. Denne historie er et næsten ubærligt VIDNESBYRD at blive konfronteret med en Anden Juledag. Med Kingos ord må vi spørge: Hvad er det dog for ”en ligsang at kvæde”? Eller med Brorson: ”Hvor er julebudet til de, der græde”? Hvor skal vi vende os hen?

4. SAULUS alias PAULUS

Vi kan fx vende blikket mod den biperson i dagens lektie fra *Apostlenes Gerninger*, for hvis fødder de, der eksekverer steningen af Stefanus, lægger deres kapper – et tegn på, at han er deres leder. Saulus hedder han. Læser man videre i Bibelen, finder man ud af, at denne person er identisk med den Paulus, som i sine breve vedkender sig sin historie: nemlig, at have været den ivrigste blandt farisæerne, når det gjaldt forfølgelserne af Guds kirke – altså de Kristustroende jøder. Men også den Paulus, som i forbindelse med, at han er på vej til Damaskus for at gøre op med den kristne menighed, som holder til der, bremses af et uventet møde med den opstandne Kristus. Han indser, at han er på den gale vej: Jesus af Nazaret var ikke en af de falske profeter, der førte folket på vildveje, men den messias, der skulle forberede israelitterne og de retfærdige fra folkeslagene på de sidste tider. For Paulus blev tanken om ét gudsfolk, forenet af jøder og hedninger, den vision, han i brevene – som en moderne konfliktmægler – kæmpede for at realisere. Ligesom Kristus gav afkald på sin guddommelighed for at møde mennesket på dets vilkår, ønsker Paulus, at også vi skal forsøge at give afkald på vort eget for at kunne møde den anden på vedkommendes vilkår. Brevene er således Paulus’ VIDNESBYRD om den martyr, som med sit liv aflagde et VIDNESBYRD om Faderes vilje, nemlig Kristus. Den ægte Paulus har altså ikke meget til fælles med den Paulus-figur, forfatteren til *Lukasevangeliet* og *Apostlenes Gerninger* knap 100 år senere skaber.

I stedet skaber den apokalyptiske forestilling om at leve i de sidste tider en radikal tænker, der konstant og konsekvent har fokus på relationerne i menighederne. Fællesskabet må styrkes, så ingen går fortabt inden dommen og den store transformation. Det er det, brevene handler om. Man kan derfor sige, at mål og middel i Paulus’ teologi skifter plads. Midlet – altså fastholdelsen i fællesskabet – bliver et mål i sig selv. For Paulus er sammenhængs-*kraften* i menigheden det eneste, som har betydning. Det er i denne kraft, menighedens ånd – Helligånden, den *røde* pinsekraft – iflg. Paulus manifesterer sig.

Lad os derfor slutte af med det omstridte vers fra den himmelske hærskares lovprisning i ’juleevangeliet’ – her i oversættelsen fra 1907 (som jeg foretrækker), hvor den er udformet som et tredobbelt ønske:

”Ære være Gud i det højeste!

Og fred på jorden!
I mennesker velbehag!”

Glædelig jul!